

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้คนในสังคมในปัจจุบันมีค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเน้นทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ก่อให้เกิดการละเมิดศีลธรรมหรือแม้แต่การละเมิดกฎหมาย การแสดงออกที่ผิดศีลธรรม อันเป็นเหตุให้เกิดปัญหาทางสังคม หลายฝ่ายต่างเร่งแก้ไข เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม และมีระบบคุ้มครองทางสังคมที่ดี โดยต่างหวังว่ากฎหมายและมาตรการบังคับในกฎหมายจะเป็นตัวช่วยสร้างให้สังคมเกิดความปลอดภัยและเกิดความสงบสุขของคนในสังคมได้ ซึ่งปัจจุบันปัญหาระบบกฎหมายไทยก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้เกิดปัญหาในสังคม ซึ่งในแต่ละประเทศก็มีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับระบบกฎหมาย แม้จะเป็นประเทศที่มีการพัฒนาในด้านกฎหมายอย่างมาก ก็ยังประสบปัญหากฎหมายต่างๆ เนื่องจากระบบสังคมและวัฒนธรรม ในสังคมเปลี่ยนไปตามกาลสมัย ปัญหาที่เกิดขึ้นในสมัยหนึ่งได้รับการแก้ไขไปได้ด้วยความเรียบร้อย ต่อมาปัญหาอื่นๆ ก็เกิดขึ้นตามมาอีกอย่างไม่รู้ที่สิ้นสุด เพียงแต่ในประเทศที่พัฒนาได้วางระบบต่างๆ ของสังคมไว้ดี มีความมั่นคง ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปก็น้อยกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา และปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกี่ยวกับระบบกฎหมายก็ย่อมมีน้อยกว่าเช่นกัน

5.1 บทสรุป

สังคมเป็นที่รวมของคนหมู่มากอาจมีทั้งคนดีและคนไม่ดีปะปนกันอยู่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวางระเบียบหรือกฎเกณฑ์แห่งความประพฤติของมนุษย์ในสังคมเพื่อให้มนุษย์สามารถใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขได้ ระเบียบหรือกฎเกณฑ์เหล่านี้มีอยู่ด้วยกันหลายอย่าง เช่น ศีลธรรม ศาสนา จารีตประเพณีและกฎหมาย ซึ่งกฎหมายเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐ ในอันที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐและการลงโทษก็เป็นสิ่งที่ทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แม้การลงโทษจะเจตนาให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดของตนที่ได้กระทำลงไปก็ตาม แต่ตามแนวความคิดในปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการลงโทษจะแตกต่างกันไปตามค่านิยมของสังคม ความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองและปฏิกิริยาของชุมชนที่มีต่อ

อาชญากรรมต่างยุคต่างสมัยกัน จากเดิมที่มีลักษณะทารุณโหดร้าย การลงโทษเป็นการแก้แค้นทดแทนผู้กระทำผิด ช่มชวีผู้กระทำผิดและผู้อื่นให้เกรงกลัวต่อการลงโทษ แต่ปัจจุบันการลงโทษได้มีวิวัฒนาการเรื่อยมาจากเดิมที่เน้นหลักของการแก้แค้นทดแทน จนกระทั่งปัจจุบันการลงโทษได้เน้นหลักของการป้องกันภัยทางสังคมและการแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดมากกว่า ซึ่งวิธีการลงโทษที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ก็ไม่ตอบสนองของวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้อย่างแท้จริง ซึ่งวิธีการลงโทษในปัจจุบันไม่ว่าจะประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับหรือริบทรัพย์ ก็ไม่สามารถสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นแก่คนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพแท้จริง

การคุมประพฤติ (Probation) จึงได้ถูกนำมาใช้จนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและทวีความสำคัญมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน ซึ่งการคุมประพฤติเป็นวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน (Community Based Correction) ตามหลักอาชญาวิทยาสมัยใหม่ ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทั้งในและต่างประเทศนำมาใช้แทนการลงโทษจำคุกในระยะสั้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมด้วยการสืบเสาะและพินิจจำเลยตามคำสั่งศาล เพื่อให้ศาลใช้ประกอบการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละรายโดยคำนึงถึงประโยชน์ทางด้านตัวจำเลยและความปลอดภัยของสังคมด้วยการควบคุมและสอดส่องรวมทั้งการให้ความช่วยเหลือและบริการต่างๆ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อันเป็นการป้องกันมิให้ผู้ถูกคุมความประพฤติหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก การคุมประพฤติจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่นับวันจะทวีความสำคัญมากขึ้นเพราะการคุมประพฤติผู้กระทำผิดไว้ไม่เพียงแต่ตอบสนองวัตถุประสงค์ของการลงโทษแล้วมาตรการคุมประพฤตินี้เป็นมาตรการลงโทษอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าจะมีความเหมาะสมกับสังคมในยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ศาลอีกทางหนึ่งในการนำมาตราการลงโทษจำคุกในเรือนจำมาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นความผิดเล็กน้อยและไม่มีพฤติกรรมชั่วร้ายหรือเป็นอันตรายต่อสังคม ก็เพื่อให้ผู้กระทำผิดยังสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมต่อไปได้ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและกลับมาประพฤติตนเป็นคนดีของสังคมได้อย่างยั่งยืน

5.2 ข้อเสนอแนะ

1) ปัญหาการใช้อำนาจปกครองที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ

การคุมประพฤตินี้มีวัตถุประสงค์หลักก็เพื่อคุ้มครองป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มิใช่เพื่อการแสวงหาข้อเท็จจริงแล้วทำความเข้าใจเพื่อนำมารายงานศาลให้ทราบ บทบาทของพนักงานคุมประพฤติในการควบคุมและสอดส่องไม่ได้เป็นเพียงผู้รักษากฎหมายเท่านั้น แต่ยังคงมีบทบาทในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

ดังนั้นการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติจึงต้องคำนึงอยู่เสมอว่าผู้กระทำผิดที่ศาลพิพากษาให้คุมความประพฤติไว้นั้นมีความเท่าเทียมกับบุคคลอื่น จึงมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน จึงควรให้โอกาสในการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง

กรมคุมประพฤติ จึงควรกำหนดเป็นนโยบายและสร้างแนวทางการปฏิบัติงานให้พนักงานคุมประพฤตินุ่งเน้นในการทำงานเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมากกว่าการแสวงหาข้อเท็จจริงและสร้างความตระหนักถึงการเคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้กระทำผิดอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม เพราะหากพนักงานคุมประพฤตินุ่งแต่การที่จะรวบรวมพยานหลักฐาน อาจละเลยมาตรการต่างๆ ที่จะนำมาใช้เพื่อการแก้ไขผู้กระทำผิด และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พนักงานคุมประพฤติปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ได้ให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกคุมความประพฤติเท่าที่ควร

(1) ปัญหาการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกคุมประพฤติในการสอดส่อง

ผู้เขียนเห็นว่า การควบคุมสอดส่องผู้ถูกคุมความประพฤติจะต้องมีขอบเขตจำกัดที่จะต้องไม่เข้าไปก้าวก่ายในชีวิตส่วนตัว จนถือว่าเป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลและในส่วนของ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถูกคุมความประพฤตินั้น กรมคุมประพฤติต้องยึดตามมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว (กฏโตเกียว) ในข้อ 3.1 และ 3.2 ว่าในการใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวนั้น สิทธิในความเป็นส่วนตัวทั้งของผู้กระทำความผิด และครอบครัวของผู้กระทำความผิดพึงได้รับความเคารพด้วยเช่นกันและข้อมูลส่วนตัวของผู้กระทำความผิด พึงมีการเก็บรักษาไว้เป็นความลับและปกปิดต่อบุคคลที่สาม การตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวจะกระทำได้เฉพาะโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้นหรือโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้นหรือโดยบุคคลอื่นที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายโดยตรง

ดังนั้น ในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติในการออกไปสอดส่องเยี่ยมเยียนหรือติดตามตัวนั้น พนักงานคุมประพฤติควรจะต้องมีขอบเขตที่จำกัดเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการคุมประพฤติ และมีเหตุผลสมควรตามพฤติการณ์แต่ละคดี

2) ปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎหมาย

ปัจจุบันกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติได้ล่วงเลยมาแล้วกว่า 34 ปี นับแต่วันที่ประกาศใช้ สภาพการณ์ปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ไม่ว่าทางด้านสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในสังคมก็ได้เปลี่ยนไปมากจนเกิดข้อจำกัดในการใช้กฎหมายและอาจทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ ล่วงละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติเป็นไปตามหลักนิติรัฐและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุดและกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพหรือสร้างภาระแก่ประชาชนน้อยที่สุด

จึงสมควรที่จะมีการพิจารณาทบทวนข้อจำกัดต่างๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสร้างมาตรการที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานคุมประพฤติ

(1) ปัญหาการทำประวัติและถ่ายภาพจำเลยหรือผู้ถูกคุมประพฤติ

การถ่ายภาพผู้ถูกคุมความประพฤติหรือจำเลยนั้นในปัจจุบันไม่มีแนวทางที่ชัดเจน ปัจจุบันกรมคุมประพฤติได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. .... ขึ้นใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งปรากฏว่าในมาตรา 11 ของร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ ได้บัญญัติในเรื่องอำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานไว้ในอนุมาตรา (6) ดังนี้

(6) จัดการหรือดำเนินการเกี่ยวกับตัวผู้ถูกสืบเสาะและพินิจและผู้ถูกคุมความประพฤติ เช่น ถ่ายภาพ พิมพ์ลายนิ้วมือ ตรวจร่างกาย รวมทั้งสั่งหรือจัดให้ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจหรือผู้ถูกคุมความประพฤติในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือในกรณีที่มีหลักฐานอันควรเชื่อว่ามีบุคคลดังกล่าวเกี่ยวข้องกับยาเสพติด รับการตรวจหรือทดสอบว่ามียาเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่ ทั้งนี้ การตรวจหรือทดสอบเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หากร่างพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. .... ฉบับนี้ ได้มีการประกาศใช้จะช่วยแก้ปัญหาความไม่ชัดเจนของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการทำประวัติและการถ่ายภาพผู้ถูกคุมความประพฤติหรือจำเลยได้ ดังนั้น ในการถ่ายภาพผู้ถูกคุมความประพฤติหรือจำเลยในประเทศไทยนั้น ในระหว่างที่กฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ยังไม่ได้มีการประกาศใช้ การทำงานดังกล่าวควรต้องอาศัยหลักความยินยอม โดยให้เพิ่มเติมข้อความลงในแบบบันทึกถ้อยคำจำเลย (ค.ป 3) และแบบบันทึกถ้อยคำผู้ถูกคุมความประพฤติ (ค.ป 11) โดยอาจมีข้อความว่า “ข้าพเจ้ายินยอมให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยให้พนักงานคุมประพฤติหรือผู้ช่วยพนักงานคุมประพฤติตรวจสอบประวัติทั้งหลายของข้าพเจ้ารวมทั้งถ่ายภาพเพื่อประโยชน์ในการคุมประพฤติ” และให้ผู้ถูกคุมความประพฤติลงลายมือชื่อไว้

อย่างไรก็ดี เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกคุมความประพฤติอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ถูกคุมความประพฤติถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ด้วยความเห็นอกเห็นใจ ให้เกียรติตามพอสมควรและได้รับการปฏิบัติจากพนักงานคุมประพฤติในลักษณะที่ไม่เป็นการประจานหรือตอกย้ำความผิดพลาด ปัจจุบันกรมคุมประพฤติจึงควรมีการทบทวนแนวทางการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติให้มีความชัดเจนและมีความรัดกุมในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น และในโอกาสต่อไปอาจจะต้องมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย ห้ามมิให้พนักงานคุมประพฤติกระทำการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการประจานผู้ถูกคุมความประพฤติหรือจำเลยอีกทางหนึ่งด้วย

(2) ปัญหาการรับฟังข้อเท็จจริงของศาลเกี่ยวกับรายงานผลการคุมประพฤติ

ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีแนวทางในการตรวจสอบข้อมูลในรายงานไม่ว่ารายงานนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติโดยให้มีการกำหนดให้ส่งสำเนารายงานผลการคุมประพฤติให้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติหรือทนายก่อนที่ศาลจะมีการพิจารณาผลการคุมประพฤติโดยกำหนดให้ส่งสำเนารายงานนั้นในระยะเวลาพอสมควร เพื่อให้โอกาสอย่างยุติธรรมแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติในการพิจารณา ซึ่งก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติเพื่อจะได้มีเวลาเตรียมตัวในการโต้แย้งรายงานหากเห็นว่ารายงานนั้นไม่ถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาเรื่องความไม่ถูกต้องของรายงานไปได้ส่วนหนึ่งด้วย

3) ปัญหามาตรการบังคับในการคุมประพฤติ

เพื่อให้การบริหารงานยุติธรรมในกระบวนการของงานคุมประพฤติเป็นไปตามความมุ่งหมายของการบังคับใช้กฎหมายในอันที่จะควบคุมผู้กระทำผิดที่ศาลพิพากษาการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้และคุมความประพฤติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การคุมประพฤตินี้จึงจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบังคับเพื่อให้การคุมประพฤติเป็นการควบคุมพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การกระทำความผิดได้และเกิดประสิทธิภาพในการยับยั้งการกระทำผิดได้อย่างแท้จริง

(1) การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการคุมประพฤติ

การนำระบบการคุมประพฤติด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในประเทศไทยนั้นเป็นสิ่งที่ใหม่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในสังคมไทย มีความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะนำระบบดังกล่าวมาใช้แต่ในระยะแรกจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลักของความยินยอมของตัวผู้กระทำผิดในการที่จะให้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวนี้ เพราะปัจจุบันในประเทศไทยกฎหมายที่ใช้อยู่ไม่ได้ให้อำนาจไว้อย่างชัดเจนต่อการคุมความประพฤติโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ หากประเทศไทยจะนำระบบดังกล่าวมาใช้ในขณะนี้จำเป็นจะต้องอาศัยความยินยอมเป็นหลัก หากผู้กระทำผิดไม่ยินยอมก็จะกระทำไม่ได้ เพราะการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งต่อไปหากมีการนำมาใช้แล้วประสบความสำเร็จจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาข้อกำหนดและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องต่อการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมตัวผู้กระทำผิดเพื่อทำให้การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวสามารถกระทำได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงซึ่งข้อดีของการนำระบบนี้มาใช้ก็คือ ทำให้การคุมประพฤติในประเทศไทยมีมาตรการบังคับที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติที่สามารถบังคับให้เงื่อนไขที่ศาลกำหนดนั้นได้รับการตรวจสอบและได้รับความเคารพยำเกรงหากจะประพฤติผิดเงื่อนไขที่กำหนด

(2) อำนาจในการจับกุมของพนักงานคุมประพฤติ

กฎหมายในการคุมประพฤติในประเทศไทยควรที่จะมีการทบทวนและศึกษาถึงการเพิ่มอำนาจในการจับกุมของพนักงานคุมประพฤติให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยจากการศึกษาของระบบกฎหมายคุมประพฤติต่างประเทศและแม้แต่พระราชบัญญัติบางฉบับของไทยก็ยังคงมีการบัญญัติถึงอำนาจในการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนั้นๆ ซึ่งมีการกล่าวถึงอำนาจเจ้าหน้าที่ในการจับกุมผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายอีกด้วย หากกฎหมายคุมประพฤติของประเทศไทยจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอำนาจหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติให้มีอำนาจในการจับกุมด้วยแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าจะเป็นส่วนที่ดีกับระบบคุมประพฤติของประเทศไทยเนื่องจากการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติปัจจุบันมีภาระงานหลายด้านที่อยู่ในความรับผิดชอบหากมีการเพิ่มมาตรการที่สามารถบังคับหรือสร้างสภาพบังคับทางกฎหมายให้ผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขได้ก็จะทำให้การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ผู้กระทำผิดสามารถที่จะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการคุมประพฤติ คือ การคืนคนดีสู่สังคม ได้อย่างยั่งยืนแท้จริง